

СЛОВНИК З МЕДІАГРАМОТНОСТІ

Авторитет — загальноновизнана довіра, пошана, а також особа, яка користується такою пошаною, є впливовою та заслуговує повної довіри через загальноновизнані якісні причини.

Авторське право — це сукупність прав, які належать автору у зв'язку зі створенням і використанням твору літератури, науки, мистецтва.

Баланс думок — подання фактів у інформаційному матеріалі з усіх сторін у рівній кількості. **Конфлікт інтересів** — ситуація, у якій певні групи чи індивіди не здатні прийняти об'єктивне рішення через присутність фактору особистого інтересу або вигоди.

Блог — це вебсайт, сторінка у соцмережах, головний зміст якої — регулярно додавані записи, зображення чи мультимедіа. Ці записи містять велику частку особистої думки автора, інфлюенсера.

Бот — автономна програма, що виконує певні закладені у свій код задачі. Ботами можуть бути сторінки у соцмережах. Вони закодовані на реагування або публікацію певного контенту.

Витік (інформації) — неконтрольоване, небажане поширення інформації у мережі.

Відповідність — критерій, за яким можна оцінити, наскільки зміст інформаційного матеріалу відповідає першоджерелу інформації.

Дезінформація — навмисно спотворена і маніпулятивна інформація, поширення якої є вигідним для когось і може нашкодити.

Достовірність — критерій, за яким можна оцінити, чи можна довіряти певній інформації.

Емоційна забарвленість — критерій, за яким можна оцінити кількість емоційних тригерів у певному інформаційному матеріалі.

Емоційні тригери — елементи у тексті, відео, фото, що провокують емоції у людей, які з ними взаємодіють. До емоційних тригерів входять емоджі (смайлики), текст, написаний повністю великими літерами, емоційні слова, яскраві кольори тексту чи ілюстрацій.

Інфлюенсер — той, що свідомо чи несвідомо чинить вплив на інших, лідер думок. Користувач, що має велику аудиторію у соцмережах та створює певну кількість контенту регулярно. Може бути як дійсним авторитетом, так і псевдоавторитетом.

Інформаційна бульбашка — персоналізований, суб'єктивний інформаційний простір, в якому користувач отримує лише ту інформацію, яка йому до вподоби. Користувач не має доступу до альтернативних думок. Виникає через підтверджувальне упередження та як результат роботи кукіс.

Інформаційна грамотність — вміння знаходити потрібну інформацію й використовувати її.

Інформаційний відбиток — часточки інформації, які залишає кожен користувач у вигляді електронних листів, відвіданих вебсайтів тощо.

ІПСО або Інформаційно-Психологічна Операція — це система операцій, метою яких є передача аудиторії певної інформації та сигналів, щоб вплинути на її емоції, а також формувати поведінку влади, організацій, груп та окремих осіб.

Клікбейт — це емоційно-забарвлений контент, що привертає до себе увагу та спонукає перейти за посиланням. Часто зміст клікбейту та матеріалу, на який він веде, не збігаються.

Контент — це інформаційні матеріали, які розміщені на певній інтернет-сторінці: відео, тексти, зображення, аудіозаписи. Контент на сторінці зазвичай об'єднує певна тематика.

Користувач — фізична особа, що взаємодіє з інформаційним простором.

Критичне мислення — здатність мислити раціонально, знаходити логічні зв'язки між ідеями, оцінювати ситуацію з різних боків і на основі цієї оцінки формувати судження.

Кукіс ("cookies") — невеликий фрагмент особистих даних, які відправляються вебсервером і зберігаються у браузері користувача. Мають функцію аутентифікації, персоналізації контенту.

Кібербулінг — умисне цькування певної особи у кіберпросторі, як правило, впродовж тривалого часу.

Малінформація — фактично правдива інформація, яка використовується, щоб нашкодити.

Маніпуляція — техніка свідомого викривлення інформації заради формування певного погляду, ставлення до певної особи / явища.

Медіа — вебсайти або інші джерела інформації, що передають, зберігають та відтворюють інформацію, що впливає на громадську думку.

Медіаграмотність — вміння аналізувати, оцінювати, створювати інформаційні повідомлення у різноманітних контекстах та відповідально їх поширювати.

Мова ворожнечі — будь-яка комунікація, що принижує чи дискримінує особу або групу осіб.

Місінформація — не навмисно спотворена і маніпулятивна інформація, що зазвичай не є вигідною для когось, проте так само може нашкодити.

Наратив — сукупність пов'язаних між собою реальних чи вигаданих подій, фактів або вражень, які складаються в певну історію, тезу, яку можна передавати між людьми.

Онлайн/кіберпростір — простір Інтернету. Складається з вебсайтів, медіа, соцмереж, та інших вебджерел інформації.

Особисті дані — відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу (користувача), яка може бути конкретно ідентифікована.

Персоналізований пошук — властивість соцмереж, за якою вони автоматично припускають, що користувач хотів би почути або побачити, коли він виконує пошук. Засновується на кукіс).

Першоджерело — джерело інформації, де вона з'явилася вперше: може бути оригінальним документом; або складений рукою безпосереднього учасника опис подій; початкове джерело, де інформація з'явилася вперше.

Пропаганда — систематично керована діяльність, що зазвичай складається з різних маніпулятивних інструментів, наративів і має на меті змінити думку суспільства та окремої людини у вигідних комусь напрямках.

Псевдоавторитет — довіра, пошана, що виникає суто з кількісних та номінальних причин, а також людина, що користується такою пошаною.

Підтверджувальне упередження — когнітивне викривлення, за яким людина довіряє лише інформації, яка підтримує її власні погляди людини.

Стереотип — це усталений шаблон мислення, що, як правило, не має безпосереднього відношення до реальності.

Троль — це справжній чи фейковий акаунт, який веде реальна людина, а не програма. Тролі, на відміну від ботів, ведуть дискусії, аргументують, намагаються переконати та змусити людину думати так, як їм потрібно.

Узагальнення — одна з особливостей соціальної психології людини, що полягає у накладенні певних знайомих ярликів на нові, незнайомі речі.

Факт — дійсна, не вигадана подія, дійсне явище.

Фактчекінг — процес перевірки інформації на правдивість.

Фейк — це фальшива, часто сенсаційна інформація, розповсюджена під виглядом новин. Несправжня новина (а не неправдива).

Фільтрувати — перевіряти за якістю та сортувати інформацію навколо себе.

Фішинг — вид шахрайства, метою якого є виманювання в користувачів персональних даних: даних банківських карт, даних із сервісів із переказу або обміну валюти, паролів.

Цензура — контроль за поширенням та суттю інформації, що поширюється. Цензура обмежує або не допускає певну інформацію в інформаційний простір.

Цілісність (факту) — критерій, за яким можна оцінити, чи факт поданий у повному вигляді, чи певні його елементи свідомо або несвідомо пропущені задля створення маніпулятивного ефекту.

Чутки — неперевірена інформація, що передається між людьми усно або письмово, часто набуваючи нових форм через персоналізацію оповідача.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

Джерела нижче використані як матеріал для подальшого опрацювання.

У більшості випадків термінологія не скопійована повністю і актуалізована до українського контексту.

- [GLOSSARY OF MEDIA LITERACY TERMS by Vasyl Stefanyk Precarpathian National University. 2021.](#)
- [Online Media Literacy Strategy by Department for Digital, Culture, Media & Sport of Great Britain. 2021.](#)
- [Guidelines for teachers and educators on tackling disinformation and promoting digital literacy through education and training by European Union. 11/10/2022](#)